

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

LV

ECB-PUBLIC

EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS ATZINUMS

(2020. gada 11. maijs)

par grozījumiem Latvijas likumos par nacionālo drošību, ārkārtējo situāciju un mobilizāciju

(CON/2020/15)

levads un tiesiskais pamats

Eiropas Centrālā banka (ECB) 2020. gada 9. aprīlī saņēma Latvijas Republikas Finanšu ministrijas lūgumu sniegt atzinumu par trim likumprojektiem: a) likumprojektu, ar ko groza Nacionālās drošības likumu¹; b) likumprojektu, ar ko groza likumu "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli"²; un c) likumprojektu, ar ko groza Mobilizācijas likumu³.

ECB kompetence sniegt atzinumu pamatojas uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 127. panta 4. punktu un 282. panta 5. punktu, un Padomes Lēmuma 98/415/EK⁴ 2. panta 1. punkta trešo un piekto ievilkumu, jo likumprojekti attiecas uz Latvijas Banku un maksājumu un norēķinu sistēmām, kā arī saskaņā ar Līguma 127. panta 6. punktu ECB uzticētajiem īpašajiem uzdevumiem saistībā ar kredītiestāžu prudenciālu uzraudzību. ECB Padome šo atzinumu pieņēmusi saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas reglamenta 17.5. panta pirmo teikumu.

1. Likumprojektu mērķis

1.1 Likumprojekta, ar ko groza Nacionālās drošības likumu mērķis

1.1.1 Likumprojekta, ar ko groza Nacionālās drošības likumu vispārīgais mērķis ir noteikt būtiski svarīgos vai kritiskos pakalpojumus, kas ir svarīgi valsts un sabiedrības darbībai, un nodrošināt to nepārtrauktību valsts apdraudējuma gadījumā.

1.1.2 Ar likumprojektu tiek grozīta "kritiskās infrastruktūras" definīcija, nosakot, ka kritiskā infrastruktūra ietver ne tikai Latvijā izvietotos objektus un sistēmas, kā tas jau paredzēts Nacionālās drošības likuma pašreizējā redakcijā⁵, bet arī Latvijā sniegtos pakalpojumus, kuri ir būtiski svarīgu sabiedrības funkciju īstenošanas, kā arī cilvēku veselības aizsardzības, drošības, ekonomiskās vai sociālās labklājības nodrošināšanai un kuru iznīcināšana vai darbības traucējumi būtiski ietekmētu valsts un sabiedrības pamatfunkciju īstenošanu.

1.1.3 Likumprojektā iekļauts noteikums, ka kritiskās infrastruktūras, tajā skaitā Eiropas kritiskās infrastruktūras, īpašniekam vai juridiskajam valdītājam jāveic pasākumi, kas vajadzīgi, lai

1 Likumprojekts "Grozījumi Nacionālās drošības likumā".

2 Likumprojekts "Grozījumi likumā "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli"".

3 Likumprojekts "Grozījumi Mobilizācijas likumā".

4 Padomes Lēmums 98/415/EK (1998. gada 29. jūnijs) par valstu iestāžu apspriešanos ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem (OV L 189, 3.7.1998., 42. lpp.).

5 Sk. Nacionālās drošības likuma 22.¹ panta pirmo daļu.

nodrošinātu drošību un darbības nepārtrauktību minimālajā apjomā. Nacionālās drošības likuma pašreizējā redakcijā noteikts tikai, ka kritiskās infrastruktūras, tajā skaitā Eiropas kritiskās infrastruktūras, īpašniekam vai tiesiskais valdītājam jānodrošina drošības pasākumu un darbības nepārtrauktības plānošana un īstenošana⁶.

- 1.1.4 Likumprojektā iekļauts īpašs jauns pants, ar kuru ieviests jēdziens “kritiskie finanšu nozares pakalpojumi”, kas definēti tā, lai ietvertu skaidras un bezskaidras naudas norēķinu pakalpojumus, kurus Latvijas Republikā sniedz Eiropas Savienības dalībvalstī licencēta vai reģistrēta kredītiestāde. Tādējādi, pamatojoties uz grozīto “kritiskās infrastruktūras” definīciju, kas saskaņā ar likumprojektu ietver ne tikai Latvijā izvietotos objektus un sistēmas, bet arī Latvijā sniegtos pakalpojumus, kritiskie finanšu nozares pakalpojumi tiktu uzskatīti par kritiskās infrastruktūras daļu. Lai nodrošinātu kritisko finanšu nozares pakalpojumu pieejamību valsts apdraudējuma gadījumā, kredītiestādei jāizstrādā darbības nepārtrauktības plāns, norādot tajā to ārvalsts pakalpojumu sniedzēju pienākumus, kurus kredītiestāde izmanto skaidras vai bezskaidras naudas norēķinu nodrošināšanai, un šāds plāns jāiesniedz Finanšu un kapitāla tirgus komisijai (FKTK).
- 1.1.5 Saskaņā ar likumprojektu FKTK nosaka a) kritērijus to kredītiestāžu noteikšanai, kas nodrošina kritisko finanšu nozares pakalpojumu pieejamību valsts apdraudējuma gadījumā; b) kritisko finanšu nozares pakalpojumu minimālo apjomu valsts apdraudējuma gadījumā; un c) kredītiestāžu darbības nepārtrauktības plānu izstrādes prasības.
- 1.1.6 FKTK sadarbībā ar Latvijas Banku a) uzraudzīs un kontrolēs kredītiestāžu darbības nepārtrauktības plānu izstrādi un īstenošanu valsts apdraudējuma gadījumā; un b) izvērtēs kredītiestāžu darbības nepārtrauktības plānu testēšanas rezultātus.
- 1.2 *Likumprojekta, ar ko groza likumu “Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli” mērķis*
 - 1.2.1 Likumprojekta, ar ko groza likumu “Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli” vispārīgais mērķis ir nodrošināt valsts darbības nepārtrauktību ārkārtējās situācijas un izņēmuma stāvokļa laikā, paredzot papildu ierobežojumus tiesībām, kurus nosaka izņēmuma stāvokļa laikā, paplašinot Ministru kabineta tiesības un izstrādājot kārtību, kādā tiek mainīta valsts budžeta līdzekļu apropriācija kārtējam gadam.
 - 1.2.2 Likumprojektā iekļauti noteikumi par skaidras naudas saņemšanu valsts apdraudējuma pārvarēšanai. Tajā jo īpaši paredzēts, ka par valsts apdraudējuma pārvarēšanu atbildīgās valsts iestādes var saņemt skaidro naudu no Latvijas Valsts kases konta Latvijas Bankā un ka Latvijas Banka izsniedz šādām iestādēm skaidro naudu Latvijas Bankas Valsts kases kontā esošo naudas līdzekļu ietvaros. Minētās iestādes atmaksā neizmantoto skaidro naudu Latvijas Bankai, un Latvijas Banka to pieņem un ieskaita Latvijas Valsts kases kontā Latvijas Bankā.
- 1.3 *Likumprojekta, ar ko groza Mobilizācijas likumu mērķis*
 - 1.3.1 Likumprojekta, ar ko groza Mobilizācijas likumu, vispārīgais mērķis ir noteikt izņēmumus dažu amatpersonu un kritisku vai būtiski svarīgu pakalpojumu sniedzēju iesaukšanai aktīvajā militārajā dienestā.

⁶ Sk. Nacionālās drošības likuma 22.¹ panta ceturto daļu.

- 1.3.2 Likumprojektā īpaši paredzēts, ka Latvijas Bankas prezidents, prezidenta vietnieks un padomes locekļi, kā arī FKTK priekšsēdētājs un padomes locekļi ir atbrīvoti no iesaukšanas aktīvajā militārajā dienestā.
- 1.3.3 Likumprojektā tāpat paredzēts, ka Ministru kabinets atkarībā no valsts apdraudējuma veida, tā intensitātes un rakstura var mobilizācijas izņēmumu attiecināt uz citām valsts un pašvaldības institūcijas amatpersonām, darbiniekiem vai personām, kuras atrodas darba tiesiskajās attiecībās ar personām, kas nodrošina kritiskās infrastruktūras vai kritisko finanšu nozares pakalpojumu darbības nepārtrauktību.

2. Apsvērumi

- 2.1 ECB norāda, ka saskaņā ar Līguma 127. panta 6. punktu un Padomes Regulu (ES) Nr. 1024/2013⁷ ECB uzticēti īpaši uzdevumi attiecībā uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību. Tostarp ECB veic visu kredītiestāžu atļauju izsniegšanas un atsaukšanas uzdevumu. Attiecībā uz nozīmīgām kredītiestādēm ECB uzdevums cita starpā ir arī nodrošināt atbilstību attiecīgajiem Eiropas Savienības tiesību aktiem, ar kuriem kredītiestādēm noteiktas prudenciālās prasības, tajā skaitā prasība ieviest stabili pārvaldības kārtību, piemēram, drošus riska pārvaldības procesus un iekšējās kontroles mehānismus⁸. Šajā nolūkā ECB piešķirtas visas tās funkciju izpildei nepieciešamās uzraudzības pilnvaras iekļauties kredītiestāžu darbībā. Kā iepriekš norādījusi ECB, saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 4. panta 3. punktā paredzēto lojālas sadarbības principu dalībvalstīm ir pienākums palīdzēt ECB veikt uzdevumus, kas izriet no Līgumiem. Tas nozīmē, ka dalībvalstīm būtu jāatturas no jebkādiem pasākumiem, kas varētu apdraudēt ECB mērķu sasniegšanu. Tā kā ar kritiskiem finanšu sektora pakalpojumiem saistītie uzdevumi, kuri ar likumprojektu, ar ko groza Nacionālās drošības likumu, tiek nodoti FKTK, ir daļēji uzticēti ECB, nacionālās likumdevējas iestādes varētu apsvērt iespēju precizēt, ka attiecīgie likumprojekta noteikumi neierobežo uzdevumus un pilnvaras, kas ECB uzticētas prudenciālās uzraudzības nolūkos saskaņā ar Līgumu un Regulu (ES) Nr. 1024/2013⁹.
- 2.2 ECB saprot, ka likumprojektā, ar ko groza Nacionālās drošības likumu, termins “kritiskā infrastruktūra” neietver finanšu tirgus infrastruktūru, tajā skaitā maksājumu, norēķinu un klīringa sistēmas un centrālos vērtspapīru depozitārijus, kurus pārvalda un/vai pārrauga Latvijas Banka neatkarīgi no tā, vai tas notiek Eurosistēmas un Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS) ietvaros, vai citā veidā. ECB saprot, ka termins “kritiskā infrastruktūra” minētajā likumprojektā ietver tikai Latvijas Republikā izvietotus objektus, sistēmas vai to daļas un pakalpojumus, kuri ir būtiski svarīgu sabiedrības funkciju īstenošanas, kā arī cilvēku veselības aizsardzības, drošības, ekonomiskās vai sociālās labklājības nodrošināšanai un kuru iznīcināšana vai darbības traucējumi būtiski ietekmētu valsts un sabiedrības pamatfunkciju īstenošanu. Informācijas tehnoloģiju sistēmas regulē

⁷ Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013 (2013. gada 15. oktobris), ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņēm, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību (OV L 287, 29.10.2013., 63. lpp.).

⁸ Sk. Regulas (ES) Nr. 1024/2013 4. panta 1. punkta e) apakšpunktu un 6. panta 4. punktu.

⁹ Sk. Atzinuma CON/2020/2 2.1. un 2.6. punktu. Visi ECB atzinumi tiek publicēti ECB interneta vietnē www.ecb.europa.eu.

Informācijas tehnoloģiju drošības likums¹⁰, ar kuru Latvijas tiesību aktos transponē Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2016/1148¹¹. Tādēļ ECB saprot, ka vienīgā finanšu tirgus darbība, uz kuru attiecas "kritiskās infrastruktūras" definīcija likumprojektā, ar ko groza Nacionālās drošības likumu, ietver "kritiskos finanšu sektora pakalpojumus", ko veido skaidrās naudas un bezskaidrās naudas norēķinu pakalpojumi, kurus Latvijā sniedz kredītiestādes, kas licencētas (reģistrētas) Eiropas Savienības dalībvalstī. Tomēr neskaidrību novēršanai nacionālās likumdevējas iestādes varētu apsvērt iespēju likumprojektā skaidri precizēt, ka termins "kritiskā infrastruktūra" neietver visas finanšu tirgus infrastruktūras, kuras pārvalda un/vai pārrauga Latvijas Banka, neatkarīgi no tā, vai tas notiek Eurosistēmas un ECBS ietvaros, vai citā veidā.

- 2.3 ECB saprot, ka likumprojekts, ar ko groza Mobilizācijas likumu, ļauj Ministru kabinetam noteikt izņēmumus no mobilizācijas citām amatpersonām, darbiniekiem un personām, kurām ir darba attiecības ar struktūrām, kas nodrošina valsts un pašvaldību iestāžu kritiskās infrastruktūras vai kritisko finanšu sektora pakalpojumu nepārtrauktību, atkarībā no valsts apdraudējuma veida, intensitātes un rakstura. Nacionālās likumdevējas iestādes varētu apsvērt iespēju likumprojektā skaidri precizēt, ka Ministru kabinets var noteikt izņēmumus no mobilizācijas arī amatpersonām, darbiniekiem un personām, kurām ir darba attiecības ar Latvijas Banku un kuras veic uzdevumus, kas nepieciešami kredītiestāžu sniegto kritiski svarīgo finanšu sektora pakalpojumu nepārtrauktībai.

Šo atzinumu publicēs ECB interneta vietnē.

Frankfurtē pie Mainas, 2020. gada 11. maijā

[paraksts]

ECB prezidente

Christine LAGARDE

¹⁰ Informācijas tehnoloģiju drošības likums.

¹¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2016/1148 (2016. gada 6. jūlijs) par pasākumiem nolūkā panākt vienādi augsta līmeņa tīklu un informācijas sistēmu drošību visā Savienībā (OV L 194, 19.7.2016., 1. lpp.).